

DUYU DEĞERLENDİRİLMESİ VE KLİNİK KARAR VERME

Yard. Doç. Dr. Hayat Yalın, Doç. Dr. Dilaver Kaya

GİRİŞ

Algının ilk adımını oluşturan duyu sistemi, canlıların kendi fizyolojik koşullarını sürdürebilmesi, iç ve dış uyarıları fark edebilmesi, korunabilmesi, hem de uygun tepkileri verebilmesi için organize olmuş kompleks ve önemli bir sistemdir. Beyin vücudun tüm bölgeleri ile sürekli iletişim halindedir. Gelen uyarıların özellikleri ve çeşitliliği o uyarıların tanınması ve algılanmasında da bir çeşitlilik oluşturmuştur. Isı ve basıncı hissetmek, gözler açık veya kapalı iken hangi pozisyonda ve ne yapmakta olduğumuzu biliyor olmak farklı duyu kategorilerinin varlığı sayesinde. Bu farklı duyları algılayan özelleşmiş duysal yapılara reseptör denmektedir. Elimize ilk defa aldığımız bir cismin ne olduğuna karar vermek için öncelikle onu elimizde tutarken bastırıp kırmadan ve düşürmeden tutmaya devam edebilmek gereklidir. Bu amaç için ne kadar güç kullanmamız gerektiğine karar vermek ve bu eylemi gerçekleştirmek son derece zordur. Cismi taşıyabilmek ve minimum güç kullanabilmek için öncelikle cismin ağırlığını doğru hissetmemiz gereklidir. Dış dünyaya ait bilgi ve deneyimlerimizin en az olduğu çocukluk döneminde birçok cismi tutarken kırabilir, elimizden düşürebilir hatta yaralanabiliriz. Deneyim biriktirme ve öğrenme sürecinin en önemli ve temel kısmı aslında duyu sistemini ve motor sistemi ahenkli kullanmayı öğrenme sürecidir.

Tüm sistemler gibi duyu sisteminin de en tepesinde beyin bulunmaktadır. Endojen veya eksojen uyarılar fark edilse bile onları algılayabilmek ve anlamlandırmak için beyin fonksiyonlarının sağlam, bilincin açık olması gereklidir.

BİLİNÇ

Bireyin kendinden ve çevresinden haberdar olma durumudur. Bilinçlilik durumu bilincin düzeyi ve içeriğine bağlıdır. Bilinç düzeyi bireyin uyanıklık durumu ile be-

KAYNAKLAR

1. Yalın H, Kaya D (2014) Duyu ve algılamanın değerlendirilmesi, İçinde: Sağlık Değerlendirilmesi F Eti Aslan (ed), İstanbul, Akademisyen Yayınevi, 87-94.
2. Gilman S, Newman SW (1989) Manter ve Gatz'den klinik nöroanatomi ve nörofizyolojinin esasları. Çeviri: T Zileli, Al Baysal, Hacattepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 171-190.
3. deGroot J, Chusis JG (1988) Correlative Neuroanatomy. Higher cortical functions, Appleton and Lange, USA, 322-333.
4. Potter PA, Perry AG (2009) Sensory alterations, İçinde: Fundamentals of Nursing, Mosby Elsevier, Canada, 1342-1364.
5. Özeren A (2006) Diğer somatik duylar, İçinde: Adam's and Victor's Principles of Neurology, AH Ropper, RH Brown (Eds), M Emre (Çev Ed.), Güneş Kitabevi, Ankara, 129-143.
6. Karakaş S (2008) Kognitif nörobilimde açıklamalar: kuram ve modeller, İçinde: Kognitif Nörobilimler, S. Karakaşp (Ed), Nobel Kitabevleri, İstanbul, 3-30.
7. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) The central visual system. Neuroscience Exploring the Brain, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 309-341.
8. Alıcı, T (2008) Bilincin Nörofizyolojik Mekanizması, İçinde: Kognitif Nörobilim, S Karakaş (Ed), Nobel Kitabevi, İstanbul, 31-50.
9. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) The somatic sensory system, İçinde: Neuroscience Exploring the Brain, 3rd ed, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 388-422.
10. Karakaş HM, Alicioğlu B (2008) Kognitif nöroanatomi: beyin genel yapısı ve işlevsel birimleri, İçinde: Kognitif Nörobilimler, S. Karakaşp (Ed), Nobel Kitabevleri, İstanbul, 51-102.
11. Öztürk V (2008) Duyu sistemine genel bakış. Delong's The Neurologic Examination, WW Campbell (Ed), N. Çelebisoy (Çev.Ed), 6. Baskı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara, 429-435.
12. Hatfield G (2009) Perception and Cognition Essays in the Philosophy of Psychology, Oxford University Press, 1-7.
13. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) The eye, İçinde: Neuroscience Exploring the Brain, 3rd ed, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 278-308.
14. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) The central visual system, İçinde: Neuroscience Exploring the Brain, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 309-341.
15. Fuller J, Schaller-Ayers J (2000) Assessing cognition and perception, in health assessment a nursing approach, 3rd ed, Lippinkott, NewYork, 369-452.
16. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) The auditory and vestibular system, İçinde: Neuroscience Exploring the Brain, 3rd ed, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 344-422.

17. Orak E (2010) Sistemlerin ve sağlığın değerlendirilmesi. İçinde: Klinik Beceriler Sağlığın Değerlendirilmesi, Hasta Bakımı ve Takibi, N Sabuncu, FA Ay (Eds), Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 27-29.
18. Bear MF, Connors BW, Paradiso MA (2007) Sensory and motor systems, İçinde: Neuroscience Exploring the Brain, 3rd ed, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, 252-275.
19. Komşuoğlu SŞ, Alemdar M (2006) Koku ve tat duyusunun bozuklukları, İçinde: Adam's and Victor's Principles of Neurology, AH Ropper, RH Brown (Eds), M Emre (Çev Ed.), Ankara, Güneş Kitabevi, 195-202.
20. Aktaş A (2014) Kraniyal sinir fonksiyonlarının tanılanması, yorumlanması ve bakımı, İçinde: Nörolojik Bilimler Hemşireliği, S Woodward, AM Mestecky (eds), MATopçuoğlu, Z Durna, A Karadakovan (Çev ed), İstanbul, Nobel Tıp Kitapevleri, 194-208.
21. Simon RR, Greenberg DA, Aminoff MJ (2009) Disorders of somatic sensation, İçinde: Clinical Neurology 7th ed, Lange Medical Books/McGraw-Hill, New York, 203-236.
22. Wilson SF, Giddens JF (2009) Neurologic system, İçinde: Health Assesment for Nursing Practice, Mosby Elsevier, Canada, 358-397.
23. Tokçuer AB (2008) Proprioseptif duyular, İçinde: Dejong's The Neurologic Examination, WW Campbell (Ed), N Çelebisoy (Çev ed), 6. Baskı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara, 444-449.
24. Görgülü S (2004) Hemşireler için Fiziksel Muayene Yöntemleri, 2. Baskı, Odak Ofset Matbaacılık Sanayii, Ankara,51-86.
25. Baklan B, Akdal G (2010) Sinir sistemi öykü ve fizik muayene, İçinde: Kliniğe Giriş, Öykü ve Fizik Muayene, D Güldal, A Aydın, N Özçakar (Eds), Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası, İzmir, 367-374.